

SZÉKESFEHÉRVÁR ÉS VIDÉKE

POLITIKAI LAP.

Szerkesztőség: — Nádor-utca 11. — Telefon-szám 47.

Kiadóhivatal: a hova a hirdetési és előfizetési pénzek küldendőik: Nádor-utca 11. szám.
Telefon-szám 47.

Felelős szerkesztő:

Dr. LURJA ALADÁR.

Előfizetési árak:

Egy évre 16 Kor. — Fél évre 8 Kor. — Negyedévre 4 Kor.
Egyes szám ára 10 fillér.

Hirdetések zárlata: a megjelenési nap déli 12 óraja.

A lap megjelenik kedd, csütörtök és szombaton mindig este 6 órakor.

Az igazságügyi palota felavatása.

Székesfehérvár, okt. 20.

Uj, monumentalis palota emelkedik a vásártéren, melyet az állam és részben Székesfehérvár szab. kir. város közösen emeltek egyik legfontosabb közcélra, az igazságügyi szolgálatára. Százezreket fektettek bele a hatalmas palotába, a nélkül, hogy az óriási pénzáldozat anyagi gyümölcsötzetésével törődtek volna, itt tisztán-pusztán csak egy magasabb eszményi cél szolgált alapjául a nagy vállalkozásnak.

Ezt az eszményi célzt a jogszolgáltatás képezi, mely Magyarországnak mint jogállamnak — méltán mondhatjuk — alapját formálja. Az uj, remek palota a törvényt lesz hivatva szolgálni, mely minden embert egyenlővé tesz, midőn mindnyájunkra nézve ugyanazon jogokat és köteleességeket szabja meg és senkit nem részesít kedvezményben a másik rovására.

A büszke palota ezen szent hivatásának teljesítését a mai naptól fogva átvette, hogy megszakítatlanul és változatlanul teljesítse azt mindaddig, míg a magyar törvények a magyarságot szolgálják. Az isteni Gondviseléstől függ, hogy meddig teljesítheti e palota ezen magasztos hivatását, de éreznünk kell azt mindnyájunknak, hogy ennek a palotának minden köve, még a legkisebb porszeme is, e palota tényezőinek, faktorainak mindegyike test a magyarság testéből és lélek a magyarság lelkéből.

A magyarok Istene tartsa és óvja hát a palotának szent hivatását az ő áldást fakasztó kegyelmével.

Az igazságügyi palota felavatásáról tudósításunk a következő:

Justitia istenasszony uj, diszes házának, az igazságügyi palotának felszentelése ma folyt le nagy, előkelő közönség jelenlétében. Ugy volt tervezve, hogy az ünnepélyes aktuson az igazságügyi kormány részéről maga az igazságügyi minister és az államtitkár is részt vesznek, de bár az illetékes faktorok eleget fáradoztak e szép terv megvalósításán, külső, elháríthatatlan akadályok révén nem láthattuk vendégül sem az igazságügyi kormányt, sem a legfelsőbb ítélőszékek elnökeit. Magunkban ünnepeltük hát a felavatást és azért ép annyira impozans volt ez, mintha az igazságügy urait is köztünk láttuk volna.

Miután az igazságügyi palota felszentelése még szombaton megtörtént, a nyilvános felavatás ma délelőtti 11 órára volt kitűzve. Háromnegyed tizenegy órakor már jóformán együtt volt a meghívott nagyközönség, mely az emeleti esküdtzéki terembe gyülekezett. A bíróságok,

ügyészség és az ügyvédi kamara tagjain kívül ott voltak a következő vendégek: Dr. Városov Gyula megyéspüspök, báró Fiáth Pál főispán, gróf Zichy Jenő országgy. képviselő, Gaudernack József altábornagy, Rupprecht Henrik vezérőrnagy, Huszár Ágost alispán, Havranek József kir. tanácsos polgármester, Matics Henrik és Szelestey Károly ezredesek, Váray alezredes, Mayer Károly, Kuthy Márton és Krencz Ignác kanonokok, Szüts Arthur megyei főjegyző, Wertheim Ármin, Tóth Aladár, dr. Bélaváry Burchard Rezső, Plossek Ferencz pénzügyigazgató, Tóth István városi főjegyző, Kálmán Vincze főszolgabíró, Réé István főkapitány, Szenczy Győző, Kuthy József kir. főigazgató, Kováts Alajos állomásfőnök, Brünner József postafelügyelő, Vajda Géza, államépítészeti főnök, Karl József, Winkler Vilmos, dr. Palánszky Miklós, Tamás Vilmos esperes. Rajtuk kívül még nagy számu elegans hölgy közönség is helyet foglalt a hallgatóság részére fenntartott ülőhelyeken. — Az ünnepély rendezését a törvényszéki jegyzők vállalták magukra.

A felavatás.

A szinte szüknek bizonyult esküdtzéki teremben 11 órakor az emelvényre léptek Daróczy István a törvényszék elnöke, Ujházy Sándor kir. főügyészhelyettes és Dieterich Szilárd az ügyvédi kamara elnöke, a kik egyenként a törvényszék, ügyészség és az ügyvédi kar, mint a jogszolgáltatás három tényezője nevében mondtak beszédeket. Elsőnek Daróczy István állott fel és a következő eloquens beszédben ismertette az igazságügyi palota létesítését:

Tisztelt Közönség!

Mély bölcsesség rejlik e jelszóban: Justitia Regnum Fundamentem; mert igazság nélkül zűrzavar lenne a világ, az egyensúly felbomlanék ugy az egyesek, mint az államok között, igazság nélkül nem lehetne az önkényt, az erőszakot megtörni és korlátai közé szorítani. Átérik ezt a testületek, melyek igazai megvédésére egyesülnek, átérzik ezt a nemzetek is midőn igazai védelmére fegyvert fognak és ha kell el is vérzenek.

És ha visszatekintek a multba, az igazság geniusának hosszú időn át nem volt saját otthona. Az igazságügyi hatóságok helyről-helyre vándoroltak és sem a cél, sem a méltóságnak meg nem felelő bérelt helyiségekben voltak elhelyezve. Átlátta ezt az igazságügyi kormány is és már a nyolczvanas években tárgyalások indultak meg a végből, hogy az igazságügyi hatóságok elhelyezésére szolgáló épület felépíttessék. Ezen tárgyalások azonban később eredménytelenül végződtek. Később a Felmayer-féle ház ajánlatot fel törvénykezési célokra, de mivel az épület csak nagyszabásu átalakítások után felelhetett volna meg a célnak, az átalakítások azonban az épület szerkezeténél és a telek elégtelenségénél fogva nem voltak keresztülvihetőek, ezen ajánlat is mellőzött. Végül az építés kérdése uj stádiumba lépett akkor, mikor Székesfehérvár szab. kir. város a katonai ruharaktár telkét jelölte ki az építkezés céljaira. De mivel ezen telek sem találtatott alkalmasnak, a város és a m. kir.

igazságügyi kormány között abban történt megállapodás, hogy a város vétel útján átengedte a vásártérből a megfelelő területet. Ezen a területen épült fel a kir. törvényház, melynek építése 1901. évi augusztus hóban kezdetét meg és noha az építkezést a kedvezőtlen időjárás és egyéb körülmények hátráltatták, mégis az építési vállalkozók megfelelték szerződésbeli kötelezettségüknek és az épületet 1902. évi szeptember hó 30-án átadták. Az épületet tervezte Wagner Gyula műépítész, vállalkozók voltak Bernstein és Káldor cég és Fried Vilmos mérnök.

Ime tehát a m. kir. igazságügyi Kormány bölcs szava és bőkezűsége véget vetett a tarthatatlan állapotoknak. Előttünk áll ezen diszes épület, az igazságszolgáltatás uj és végleges otthona. Ide fognak zárandokolni a jogaikban sértettek, hogy rajtuk segítve legyen, a megtevélyedettek, hogy a helyes utra téríttessenek.

Méltó otthona lesz ez, az élet legszebb, legrágább eszményének, az igazságnak.

Legyen tehát Isten áldása ezen az épületen, legyen áldás a tevékenységen, mely annak falai között fejlődni fog!

A beszéd befejezte után, melyet a közönség éljenzéssel fogadott, Ujházy Sándor tartotta a következő tartalmas és emelkedett hangu szónoklatot:

Tisztelt ünneplő Közönség!

A kir. ügyészség nevében, mint annak vezetője kedves köteleységemnek ösmerem, hogy hálás köszönettel adózom első sorban az igazságügyi kormánynak, másod sorban Székesfehérvár szab. kir. városnak azon áldozatkészségükért, a mely lehetővé tette, hogy városunkban az igazságszolgáltatás végre olyan hajlékot nyert, a mely az igazságszolgáltatás magas hivatásához méltó és a felügyeletem alá tartozó büntetési intézet is: a kir. tszéki fogház az eddigi tarthatatlan, mondhatnám középkorba illő állapot helyett a mai kor igényeinek és a fenálló büntetési rendszer követelményeinek megfelelő helyiségekhez jutott.

Legyen ez a diszes ház, e törvényház az igazságnak felszentelt csarnoka, melyben mindnyájan, a kik abban működni hivatva vagyunk, legjobb erőnk és tehetségünk odaadásával igyekezzünk az igazságszolgáltatás magasztos céljait, feladatait megvalósítani.

Legyen ez a hely az a közsíkla, hová sem a politikai, sem a társadalmi élet szenvedélyeinek hullámai fel ne érjenek, — a hol mindenki, gazdag és szegény, személyválogatás nélkül, társadalmi állás és rangkülömbőség nélkül megtalálja a valódi, a hamisítatlan igazságot.

Alljon e ház az idők viharával daczolva hosszú évtizedeken át és hirdesse a késő unokáknak is a magyar állam hatalmát, tekintélyét s a benne működők munkája: a magyar igazságszolgáltatás bölcsességét és magas színvonalát.

Lelkem mélyéből kívánom: úgy legyen!

A szép ovatiót lelkes, hangos éljenzés közepette fejezte be a szónok, aztán Dieterich Szilárd vette át a szót, az alábbiakat mondván:

Tisztelt Uraim!

Az ünnepi hangulat együttérzése hozott össze ma minket ezen házba, mely a társadalmat összetartó és föntartó kapcsok erősségének szolgálatát képező munka hajlékának lett emelve. A

személy épsége, a tulajdon sértetlensége közös erővel való megvédésének törekvése egyesítette az egyéneket és családjaikat néptörzsekké; és ezekből fejlődött a jogállam, melynek főntartó célja, hogy a kebelében élő egyéneknek személyi és vagyoni biztonságot szerezzen és fönntartson. Ezen célzt szolgálja az igazságszolgáltatás; és ezen cél iránti lelkesedésből fakadó örömmel léptünk e házba, amely arányainak nagyságával és kiállításának diszével fölkelti a szemlélő figyelmét azon fontos állami intézményre, a melynek munkahelyeül azt az állam emelte.

Az érdekes munka legszebb díszje a munkahelynek! Azon reménnyel lépünk e házba, hogy ennek munkásai által a ház erkölcsi ékességét fog nyerni!

A korszak, melyben ezen ház emeltetett, új feladatokat tűzött az igazságszolgáltatás munkásainak. Évszázadokon át oda irányított a bíró kötelessége, hogy törvényformulák betűjének alkalmazásával keresse az igazságot. Most az van feladatává tűzve, hogy a jogsértések indokainak, a jogviszályok alapjául előadott tényállás keletkezésének tényezőit kutassa ki és méltányolja a jogkérdések megfejtésében. Legszembetűnőbb ezen irányváltozás az esküdtzéki ítékezés intézményében, a melyben a legsúlyosabb megtorlási következményekkel sújtott cselekmények terhelő megállapítása a bizonyítékok kötelességszerű alkalmazása alól elvonatott. Ezen ház legdíszesebb termében fog bírói széket ülni ezen új szervezeti bíróság, a mely eddig csak zsélethajlékban teljesítette a reá rótt fontos és gyakran súlyos polgári kötelességet.

Az esküdtzéki intézményben a törvény előtti egyenlőségnek, mely az igazságszolgáltatás elengedhetlen erkölcsi tényezője, kifejezését látjuk. Ennek a törvény előtti egyenlőségnek érvényesítése azonban az igazságszolgáltatás legnehezebb — nézetem szerint alig megközelíthető feladata. A származás, a nevelés, a tanítás, a családi élet, a vérmérséklet, a vagyoni helyzet sok ezernyi különféleségei gyakran elhatározó befolyással vannak az egyén gondolkodására és cselekvésére. Ezen befolyások ismerete nélkül az egyéni gondolkodást és cselekvést a normális beszámíthatóságra nézve méltányolni lehetetlen; kikutatásuk kötelessége pedig a bíróra oly súlyos terhet ró, melyet mostani munkaköre mellett el nem bír. Másrészt alig lehet kétségbe vonni, mikép az önelhatározást többé-kevésbé nélkülöző cselekvést nem lehet ugyanazon egyenlő mértékkel bírálni, mint a kétségtelen szándékoságot; mert ez lenne a törvény előtti egyenlőség igazi megsértése.

Az ügyvédi hivatásnak feladata, hogy a védelmére bízott ügyben mindazon ténykörülményeket és jelenségeket érvényre juttassa, melyek védelemre cselekvését a törvénynek megfelelőül, vagy szándékán kívüli vétségét ilyennek igazolják. Ezen feladat teljesítésében az ügyvéd tevékenysége nemcsak kiegészíti a bíró kutatási munkáját, hanem ellenőrizi egyszerűs mind a főforgó ügykörülmények érvényesülését. Ezen munkakörében az ügyvéd a törvény előtti egyenlőség érvényesülésének munkása és mint ilyen a jogegyenlőség tényezője. Az ügyvédi munkának is hajléka tehát ezen diszes ház! És reményem, hogy ezen háznak termében az igazságra való nemes törekvés és az emberszeretettől hevülő érzés szavai fognak hangzani az ügyvédek ajkairól és fognak visszhangra találni a bírák szívében, lelkében!

Közös törekvés egyesít mindannyiunkat, a kiket hivatásuk ezen házba az igazságszolgáltatás szolgálatára szólít: győzőn az igazság! De nem az érzéketlen, hanem az emberszeretet melegétől áthatott igazság! Mert az, a mit igazságnak mondunk a jogéletben, különböző időben nagyon különböző volt; és sokat valunk ma barbár kegyetlenségnek és vagyoni-biztonság ellentétének, a mi egykor itt és máshol kötelező igazság volt. Az emberszeretet egyforma és örök!

Törekvésünk példaadóját tisztelhetjük a magyar szent korona viselőjében, a ki a sors nehéz megpróbáltatásain keresztül elérte a

művelt államok azon elismerését is, hogy viszályukat az ő döntő ítélete alá bocsájtották. Ő személyesíti a mi törekvéseink célját, melyet fölölel szívünk óhajtsa: Éljen a király!

A beszéd befejeztével egyuttal véget ért az ünnepélyes aktus is, a midőn *Daróczy* István elnök az ünnepélyt bezárta és az igazságügyi palota megtekintésére hívta fel a jelenlevőket.

Az igazságügyi palota.

Visszaemlékezhetnek szives olvasóink, hogy az ez évi pünkösdi számunkban mi már részletesen ismertettük az új törvényházat és éppen ezért csak röviden emlékezünk meg róla.

A szétszórt vendégseregnek nagyon megnyerte tetszését *Justicia* istenasszony e szép hajléka. Különös a diszes egykaru lépcsőcsarnok az, mely mindjárt először igen hat az izlésre. Szemben vele a keresztépület közepén van elhelyezve az esküdtzéki nagy tárgyalóterem, melyet nagyinak mondtunk ugyan, de azért az illetékesek is meg vannak róla győződve, hogy bizony szűkre tervezte egy kicsinyt a tervező műépítész. Arról meg éppenséggel nem is akarunk ez alkalommal szólni, hogy az újságírókat kifejejtették a teremből.

Egyébként rendkívül kényelmes az egész törvényház. A járásbíróház a földszinten, a törvényszék az emeleten van elhelyezve, nemkülönben az ügyészség is. A bírónak, ügyésznek, ügyvédeknek minden tárgyalóterem mellett külön helyiségek vannak, ép ugy a jegyzőknek is. E mellett számítottak a tanúk kényelmére, sőt még a vádlottakéra is, midőn ezeknek is megvannak a külön helyiségeik.

A berendezés mindenütt egyszerűen izléses és e mellett stilszerű. Különösen kitűnik berendezésével a törvényszék elnökének osztálya, a mely még egy államtitkár hivatalának is becsületére válnék.

Maga az épület igen szilárdnak és megbízhatónak látszik s a valóságban való szép kivitel már nem a tervezőt, hanem az építő *Berstein-Káldor-Fried* cégét dicséri, a mint azt *Daróczy* elnök is kiemelte felköszöntőjében.

A vendégeket, élükön Várossy püspökkel, Fiáth főispánnal, Gaudernack és Rupprecht tábornokokkal, a törvényszéki elnök és a főügyész-helyettes végigkalauzolták a nagy épülettömbön, a hol leginkább a börtönhelyiségek és felszerelés érdekelték a látogatókat. Megtekintették a betegszobát, az orvosi rendelő szobát és kórház felszereléseket, a melyeket dr. Pataki Ármint törvényszéki orvos mutogatott meg részletesen az ez iránt különösen érdeklődést tanúsító püspöknek.

Dél felé járt már az idő, a mikor a palota megtekintése után dr. Várossy Gyula püspök és báró Fiáth Pál főispán elbucszáltak a házigazda szerepét betöltő törvényszéki elnöktől.

A bankett.

Déli egy órakor a Magyar Király szálloda emeleti nagytermében az ünnepély alkalmával diszebed volt, a melyen a város intelligenciájából kerek százan vettek részt. Az asztalfőn dr. Várossy Gyula püspök ült, mellette jobbról gróf *Zichy* Jenő orsz. képviselő, *Rupprecht* Henrik vezérőrnagy, *Szelestey* Károly ezredes, *Váray* honvéd alezredes, — balról báró *Fiáth* Pál főispán, *Matich* Henrich ezredes, *Huszár* Ágoston alispán és *Hauouse* Ede őrnagy, — szemben pedig *Daróczy* István törvényszéki elnök, *Ujházy* Sándor főügyész-helyettes, *Havranek* József polgármester, *Dieterich* Szilárd az ügyvédi kamara elnöke, Ezenkívül részt vettek az ebéden: Ács József, Alaghy Dezső, Balogh Ferencz, Belopotoczky Ferencz, Bodó Lajos, Beretzky Miksa, Bernstein Sámuel, Békés Gyula, Burik Pál, dr. Bélaváry Burchard Rezső, Csapó Gyula, Cielešky Lajos, dr. Csöppenszky Mihály, Dömötör Zoltán, dr. Eisenbarth Károly, dr. Faludi Miksa, Fittler Béla, dr. Faludi Gyula, Fried Vilmos, Fiáth Imre, Flits Miklós, Gazdy Béla, Gánóczy Flóris, dr. Hajós Rezső, Hübner Károly, Heinrich Lajos, dr. Hercz Oszkár, Kálmán Lajos, Kálmán Vincze, Kalteneckert Márton, Kalteneckert Viktor, dr. Krausz Zsigmond, Karl István, Kenessey Gyula, Keczán Izidor, Kenessey László, dr. Kégl Károly, Káldor Imre, Kulcsár Lajos, dr. Kuthy József, dr. Löwy Károly, dr. Löwy Márk, dr. Lurja Aladár, Madarassy István, Marossy Rudolf, Mayerhoffer Ferencz, Metykó Ferencz, Molnár Béla, K. Nagy

Dezső, Nagy Ignác, Námessy János, dr. Osváth Albert, Papp Gábor, Pálffy Károly, Pápay Nándor, dr. Perl Miksa, dr. Palánszky Miklós, dr. Pataki Ármint, Pisky László, dr. Rádai Lajos, Raics Demeter, Reé István, Reinitz Lipót, Reiszner Domonkos, dr. Say Viktor, Sárkány Ferencz, Siposs Lajos, Sohár Lajos, dr. Saára Gyula, Seidel János, Simonsits Lajos, dr. Steiner Jákó, Streit Ferencz, dr. Schlammadinger Jenő, Szenczy Győző, Szabó József, dr. Szabady József, Szilágyi Béla, Tóth Aladár, Tömör József, Vajda Géza, dr. Vermes Mihály, dr. Vértessy Géza, Vinkler Vilmos, Vértessy József, Vagner Gyula, Wertheim Ármint, Vásárhelyi Gyula.

Az ebéd menüje, melynek izletessége és kifogástalan felszolgálása *Barnai* Ignác vendéglőjének jó hírnevét dicsérte, a következő volt: Szárnyas ragout leves, tok tartár mártással, őz és nyul gerincz áfonya és pástétommal, asztali fehér bor, pulyka pecsenye compot és salátával, burgundi vörös bor, csokoládé és császár puding, Kugler-sütemények, Törley-pezségő, giarinetto, fekete kávé.

A felköszöntők elsejé *Daróczy* István törvényszéki elnök mondotta a királyra, a kivel szemben minden alkalmat megragadtunk, hogy hódolatunknak kifejezést adjunk. Mert a hűség tulajdona minden magyar embernek, a kiknek hű óhajtsunk, hogy az Isten Ő Felségét, uralkodó királyunkat egészségben az emberi kor legvégső határáig éltesse. A felköszöntőt, melyet a jelen voltak állva hallgattak végig, háromszoros éljennel fogadták. Utánna *Dieterich* Szilárd az ügyvédi kamara elnöke szólalt fel, poharát emelvén az igazságügyminiszterre, kívánván neki, hogy érdemei szerint az Uristen sokáig éltesse. — *Ujházy* Sándor kir. főügyész-helyettes állott fel harmadiknak Székesfehérvár szab. kir. város polgárait éltetve.

Mindnyájunknak régi óhajtsa teljesült — ugymond — a mai napon, a midőn ünnepélyesen felavattuk az igazságszolgáltatásnak diszes csarnokát: a törvényházat. Hogy ez a szép épület létesült, ebben az érdem oroszlánrésze kétségkívül az igazságügyi kormányé, de köszönet és elismerés illeti meg Székesfehérvár városát is, mely a maga erejéhez, tehetségéhez képest szintén hozzájárult ezen diszes épület létesítéséhez. Én tehát Székesfehérvár városára, ennek derék polgáira emelem poharamat és kívánom, hogy e városnak, az Árpádok koronázó városának régi fénye, régi dicsősége térjen ismét vissza és lépést tartva a többi hazai nagyobb városokkal, emelkedjék e város a jólétnek, az előhaladásnak arra a fokára, a mely őt helyzeténél, geográfiai fekvésénél, lakosai számánál, polgárai törekvő szelleménél és igaz magyar hazafiságánál fogva méltán megilleti. Éljenek e város derék polgárai és virágozzék e város hosszú századokon át a haza javára, a nemzet dicsőségére!

Zajosan megéljeneztek a szép felköszöntőt, a melyre *Havranek* József polgármester állott szólásra, szép szavakban éltetve dr. Várossy Gyula püspököt, a véderő helybeli vezetőit, a katonaságot. — *Huszár* Ágoston, mint Fejérvármegye első tisztviselője mond szívből jövő istenhozzádot a távozóknak, poharát üritvén *Daróczy* Istvánra és *Ujházy* Sándorra, valamint a törvénykezés összes tisztviselőire. — Dr. Várossy Gyula megyéspüspök szólott ezután a szeretet, az irgalmasság szavaival. Láta, megtekintette — ugymond a főpásztor — az emberszeretettől átérzett intézkedéseket az új törvényházban. A zsoltárosnak ama szavai jutottak eszébe az ott tapasztaltakra, a melyekkel a jövendő Messiás elérkezének idejét előre jelzi, a mikor az irgalom és az igazság találkozni fognak, a mikor az igazság és a béke meg fogják egymást csókolni. Az új

igazságügyi palotában is békét akarnak létesíteni az emberi társadalomban, de a békével együtt gyakorolják az irgalmasságot is. Mint az irgalom Istenének szerény szolgája kívánja azon férfiak jólétét, kik e magasztos munkában buzgólkodnak, azoknak vezetőit élteti *Daróczy Istvánt és Ujházy Sándort.* — *Keczán Izidor* törvényszéki bíró az *ügyvédek*ét élte, a kik saját maguk és a közérdekből vannak hivatva, hogy az igazságszolgáltatásban segédkezzenek. — *Daróczy István* azután *Wagner* műépítész és az építő-vállalkozókat élte, a kik mindent elkövetek, hogy az építkezés sikerüljön. Becsületet szerzett a magyar iparnak a *Bernstein-Káldor* cég e munkájával és kívánja nekik, hogy a jövőben is minden munkájuk úgy sikerüljön, mint a hogy az igazságügyi palota sikerült. — *Nagy Ignác* ügyvéd a bírót élte, — *Szelestey Sándor* csendőrezredes, mint a kertésznek a feje, a mely hivatva van a gazt gyomlálni, az igazságszolgáltatás tagjaira, az ügyvédekre és *Daróczy István* törvényszéki elnökre üritette poharát. — *Dr. Saára Gyula* ügyvéd az igazságszolgáltatás kezelő személyzetét élte, — *Ács Károly* duna-adoronyi ügyvéd, bárha az igazságügyminiszter és az államtitkárok hiányoznak körünkől, a *vendégek*re mondott felköszöntőt. — *Zichy Jenő* gróf, városunk orsz. képviselője szólalt fel ezután az igazságügyi kormány megvédolására. Az igazság ünnepnapján — ugymond — lehetetlen elhallgatnia, hogy az igazságügyminisztert az államtitkárokkal együtt tárczája költségvetésének az előkészítése gátolja a megjelenésükben és kívánja, hogy ez legyen a legnagyobb igazságtalanság, a mit ebben az esztendőben elkövetnek. — *Dr. Palánszky Miklós* az orvosok nevében együtt ünnepel az igazságszolgáltatás tényezőivel, poharát a bírói karra emeli. — *Ujházy Sándor* főügyész helyettes zárta be a felköszöntők sorát, az igazságügyi palota napszámos munkásai jólétét kívánva. Megemlékeztünk már — így fejezte be beszédét — minden tényezőről, poharát üritettünk már mindazokért, a kiknek a törvényház létesítése körül valamely érdemük van; de megtelekedtünk egy tényezőről, amely tényező nélkül pedig a legnagyobb áldozatkészség s a legszebb terv is csak papíron maradt volna. Röviden uraim! Én poharamat azokért a szegény munkásokért emelem, akik ehhez a díszes épülethez a téglát, a meszet, a homokot hordták, akik mindennap arcuk veritékével áldoztak, hogy ez a díszes épület a kellő időre elkészüljön. Én azt kívánom, hogy jöjjön el az a kor, melyben a munkások az általuk óhajtott jólétre emelkedhessenek, amidőn a munkások, — nem erőszakos uton, nem munkaszünetelésekkel kiereszkolva, hanem — az általános gazdasági jólét emelkedésével: természetes uton megkeressenek annyit, amennyi a maguk és családjuk tisztességes eltartására szükséges. Erre a jobb jövőre, erre a boldogabb korra és abban a munkás-osztály jólétére emelem és üritem én poharamat!

Este 8 órakor a színházi Mészöly-féle vendéglőben a bíróságok kezelőszemélyzete ünnepelte az igazságügyi palota felszentelését. Nagy közönség részvétele mellett folyt le ez a szép ünnepség is, a melynek anyagi részéhez *Daróczy István* törvényszéki elnök, az *ügyvédi-kar*, valamint a vállalkozó *Bernstein-Káldor* cég is hozzájárult. Sikerült felköszöntőkben természetesen itt sem volt hiány, a melyek kellemesen fűszerezték a késő éjjeli órákig betartó estély kedélyes hangulatát.

Munkás gyűlés.

— Saját tudósítónktól. —

Székesfehérvár, okt. 19.

Az építő munkások törekvéseinek szívóságát mindenestre bizonyítja az a tény, hogy a munkások a sztrájk után is rendszeresen tartanak gyűléseket. E munkásgyűléseken a munkások érdekeiknek nyilvános megvitatását forcirozzák és midőn a helybeli kőműves és ács ipari helyzettel foglalkoznak, egyuttal megvilágítják azokat a viszonyokat is, a melyek az országos munkásállapotokat jellemzik.

Két reform törekvést láttunk érvényesülni a vasárnapi munkásgyűlésen; az egyik a *betegsegélyező pénztárak mai ügykezelésének megváltoztatását* czélozta, tekintet nélkül a kerületi, vagy az ipartestületi segélypénztárra, — a másik a *munkások szellemi nevelésének szükségességét* hangoztatta a még csak nemrég ujjá alakult *munkás önképzőkör* által. — Alapjában véve mindkét törekvést helyesüljük mi magunk is és mindazon elemek, a kik a munkásság jóvoltát igazán szívükön hordozzák. Manapság igen változatos magatartást tanúsítanak a munkásosztály iránt és különösen a néppárt és a katolikus sajtó az, a mely *Loyola Ignác* mindenki által ismert utmutatását követve (»a cél szentesíti az eszközt«), kenetes szavaival csak azért kívánja lekenyerezni a munkásosztályt, hogy aztán a saját törekvéseinek megnyerve, nem a haladás útján, hanem a reakció sötét útjain érvényesíthesse a benne rejlő nagy társadalmi erőt. Erre azonban, azt hisszük, nem kell különösen figyelmeztetni a munkásokat, — tudatában vannak ők bizonyára annak, hogy melyik táborban lakozik az ő jóakarójuk és melyikben lakozik az ő ellenségük.

A vasárnapi munkásgyűlésről részletes tudósításunk a következő:

Mintegy százötven munkás jelent meg ma délelőtt 10 órakor a Zöldfa-utcai Szűts-féle vendéglő udvarán, hogy részletesen feltárják egymás előtt az építő munkások mai helyzetét. A gyűlésnek a következő négy pont képezte ügykörét: 1. *Betegsegélyező pénztárak.* 2. *Miért szegény a nép.* 3. *Az építő munkások helyzete.* 4. *A munkás önképzőkör célja.* A gyűlésen a hatóság részéről *Kuthy Fülöp* r. alkapitány és *Sulyok János* rendőrbiztos jelentek meg. A gyűlés elnökül *Pintér Károly*, *Libits Imre* és *Jakusits Károly* összehívók ajánlatára *Cseh Józsefet*, jegyzőjévé pedig *Jakusits Józsefet* választották meg.

Cseh József elnök az ülést rövid pár szóval megnyitván, az első szónok *Pintér Károly* az I. és II. ponthoz szól hozzá.

A *betegsegélyező pénztárak* bajairól — ugymond a szónok — óriási beszédet lehetne tartani, mert akár a kerületi akár az ipartestületi betegsegélyező pénztárakat nézzük, mindkettőnél férgecs állapokat találunk. A segélypénztárakat még *Baross Gábor* minister alkotta meg és kötelezővé tette a tagságot az egész munkásosztályra. A törvény értelmében a tagdíjjárulékok nem haladhatják meg a 2°/₁₀₀-ot, csupán a kerületinél emelhető fel szükség esetében 3°/₁₀₀-ra. De a munkásosztály csak fizeti a megszabott járulékot, *betegsége esetén azonban segélyben nem részesül.* Pesten például kizavarják a beteg munkást a kórházból.

Libits Imre: Nálunk is!

Pintér: Minden betegsegélyező pénztárnál tulajdonképen autonomia van, de a munkás nem gyakorolhatja bennük választási jogát. A budapesti betegsegélyező pénztárnak 600 ezer tagja van és ez óriási intézetnek még annyi pénze sincs, hogy az orvosokat fizethetnék rendszeresen, nemhogy segélykiutalásokat adhatnának a beteg munkásnak. Munkás fizess és hallgass, ez az elv nálunk. *A törvények védik a munkások jogait, de a törvényeket megkerülik egy kis előrelátással és praktikával.*

Egyedüli reform lenne e téren az, ha a *betegsegélyező pénztárak államosítottának*, mert nemcsak a központban, hanem nálunk is tart-

hatatlanok az állapotok. Nálunk megtörtént egy eset, hogy egy munkás leesett az állványról és nem fizettek neki betegjuttalékot, mert azt mondták, hogy saját hibájából történt meg a baj.

Egy hang: Szegényen, gyalázat.

Pintér: Most megint a tagdíjjárulékok akarják felemelni, de ez ellen nekünk tiltakoznunk kell. 16 kr. heti járulékot fizetünk és ez még nem elég, még többet akarnak, holott betegségünk esetén a napi 25 krajczár betegjárulékot sem adják meg. Ezért kell alaposan foglalkoznunk a betegsegélyező pénztárak állapotaival és minden erőnket összevetni, hogy ezek megváltoztassanak. (Éljenzés.)

Pintér Károly ezután a II. ponthoz kezdett hozzá és kimutatni igyekezett, hogy »miért szegény a nép.«

Szónok első sorban a munkabérrendszert világitotta meg e kérdésnél, a melynek folyamán több olyan törvény ellenes izgató kitélt is használt, a melyért a jelenvolt *Kuthy Fülöp* r. alkapitány rendreutasította őt és a szó megvonásával fenyegette meg.

Majd a különféle terhes adókat sorolta fel és ecsetelte a szónok, a melyeket — ugymond — a munkás osztály alig bír tovább elviselni. Eljönnek hozzánk a külföldiek és a pezsgős bankettekét végigélvezve, csodálkoznak a magyar nemzet gazdagságán. Ide jöjjenek mi közénk — folytatta tovább — majd látnának akkor nyomoruságot és meglátnák, hogy mennyire boldogtalan a munkásnép.

A boldogtalanságnak pedig a szónok szerint a bérmunkarendszer az egyik rugója. *Mill Stuart* a nagy angol nemzetgazdász szavait idézte fel ez alkalommal, midőn is ő azt mondta: A bérmunkarendszernél a munka hasznát rendszerint nem a munkás élvezi, a ki azt jogosan igényelhetné, hanem a kapitalista.

Majd a szabadságról beszélt ez értelmes munkás és szinte megkapó, eredeti fordulatot vett beszédje. A szabadság hangoztatásának korszakában élünk — így szólott, — abban a korszakban, a mikor az utcasarokra plakatirozzák a szabadságot. Nem, ez nem igazi szabadság; az igazi szabadságot nem kell az utsarokra kifüggeszteni; az igazi szabadság az, a mit minden egyes ember a szívében érez. Majd egy jobb kor és egy igazibb szabadság korszakának festésével bevezette beszédjét.

Libits József szintén ehhez a ponthoz szólott és egyenkint kimutatni igyekezett a földműves és az iparos szegénységének okait, azután áttért a 3-ik pontra, a munkások mai helyzetének ecsetelésére.

Miután a lefolyt sztrajkot és az általa kivított engedményeket részletesen ismertette, reámutatót egyes megállapodás-szegésekre, a melyeket a munkaadók ígéretök daczára sem tartanak be. Így különösen kárhooztatta, hogy egy munkaadó a városon kívül fekvő munkára egy pár nappal előbb idegen munkásokat alkalmazott. Ez ellen protestálni kell a munkásoknak, ha egyelőre nem is sztrajkkal, de úgy, hogy a mikor a munkások köréből a »jaj« szó hangzik fel, mindnyájan solidaritást vállaljanak az elnyomott testvérekkel.

Pintér Károly második alkalommal »A munkás önképzőkör« célját fejtegette.

A budapesti építő munkások bontották ki a zászlót, hogy a munkásoknak nem nyers erővel, de szellemi tudással kell elnyomóik ellen harcolniok. Ennek megszerzése csak az által lehetséges, ha a *munkások önképző körök*et alkotnak és ott művelik magukat. Egyesülniök kell a munkásoknak, de ez csak az egyesületek révén lehetséges, a melyek egyike-másika nagyobb horderevel fog birni a jövő történész szemében, mint a világtörténet akármely nagy csatája. A jövő harcza ugyanis nem a véres háboru lészen, hanem a tudás harcza. Nem fognak ezentul kiállani a munkások a ropogó mannlicherek elé, hanem békés uton a sztrájk fegyverével fognak harcolni, mely biztosabb győzelemre vezet, mint a nyers erőszak! Éppen ezért vasárnap délután ujjáalakult gyűlést fog tartani a munkás önképző kör, a melyre minden munkásnak meg kellene jelennie.

A gyűlés ekkép összes ügykörét befejezte és déli 12 órakor véget ért.